

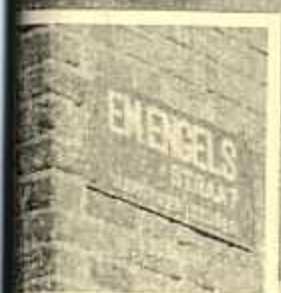
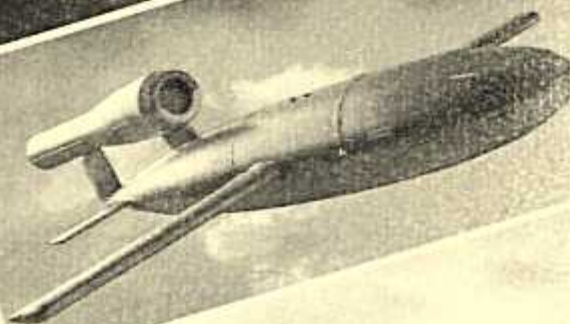
Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

10 mei 1940

8 mei 1945

nummer 19 - winter 2010

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de
vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 5, nummer 19, winter 2010/2011

U kan lid worden door overschrijving van
€7 op rekening nummer 733-2426000-60.
Dan krijgt u de volgende nummers van ons
tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Marc De Wever, Willy Hendrickx,
Richard Hofmans, Hugo Rom,
Jan Van Buggenhout, Tom Van
Buggenhout, Sabine Van Malderen,
Albert Verbiest, Kris Verreth.

Wij danken in het bijzonder onze ereleden:

Jan Bergé
John De Wilde
Apotheek Goyvaerts
Groep Gilon BVBA
Jan Kuypers (Het Oude Klooster)
Dokter Jo Lickens
Eddy & Annabel Merckx-Tanghe
Paul Morrens
Bart & Ann Ooghe-Poot
Peeters Van Laer Schrijnwerkerij
Willy Pittoors (Elektro Pittoors)
Jaak & Lea Poot-Janssens
Alex Ressler
Frans Rijmenams
Hugo Rom
Bouwwerken Dirk Van de Brul
Veearts Bart Van der Kuylen
Gina Vandoorne (Slagerij Gina)
Stefaan Van Malderen
Dokter Urbain Van Walleghem
Eric Verbiest

Voorblad:

Zicht op de Nete - Tank Klein-
Willebroek - Emiel Engels bij huldiging
- Joseph Scheppers -VI in de vlucht -
Duits vreemdelingen paspoort

Inhoud

1939 De mobilisatie

10 mei 1940 Oorlogsfeiten

Het is oorlog
Op de vlucht
Duits verkenningsvliegtuig neergehaald
De "Torekensbrug" gaat eraan

Zij keerden niet terug

Alicia De Decker
Henricus Matthijssens

Honger en kou

Rantsoenering
Winterhulp
Sluikhandel en smokkelen

Naar Duitsland

Tewerkstelling in Duitsland
Slachtoffers van bombardementen
Peeters Victor
Vonckx Eduard

1940-44 Bezetting

Duitse bezetter in Walem
Geallieerde bombardementen

Weerstand : Gedood in Nacht und Nebel

Joseph Scheppers de Bergstein

De bevrijding

Camille Coen
Emiel Engels
Oscar Dandoid

Vergeldingswapens

1944-45 Vliegende bommen

Capitulatie

Edmond De Vos

Hulde aan onze glorierijke helden

"Den sluier der vergetendheid"

In 2010 was het zeventig jaar geleden dat België betrokken werd in de Tweede Wereldoorlog. Daarom is ons thema-nummer van dit jaar gewijd aan de oorlogsjaren. De herinnering aan die tijd begint te vervagen, en de mensen die het nog levendig hebben meegemaakt zijn ondertussen krasse zeventigers en tachtigers. Wij vonden het tijd om de getuigenissen uit eerste hand op te tekenen.

De voorbije jaren hebben we deze mensen geïnterviewd of gevraagd om hun herinneringen op papier te zetten. De verwerking van dat materiaal vindt u terug in de artikels van dit tijdschrift. Zoals u zal merken stemmen de getuigenissen niet altijd met elkaar overeen, we hebben geopteerd om ze zo getrouw mogelijk weer te geven, helaas, de echte waarheid ontsnapt ons soms. Daarnaast gingen we op zoek naar ander materiaal om de herinneringen en getuigenissen te onderbouwen of tastbaarder te maken. Het was heel leuk om via het internet stukken van een privé-fotoalbum van een Duitse soldaat, die op het fort van Walem gelegerd was te kunnen aankopen. Als heemkring was dat echt een fijne opsteker!

Ander beeldmateriaal dat we over de oorlogsjaren in ons bezit hebben is zeer klein. Gelukkig heeft Albert Verbiest ons uit de nood geholpen. Albert voelt zich nauw verbonden met het thema van de Tweede Wereldoorlog, hij publiceerde reeds eerder met de heemkundige kring een boek over de jaren van zijn jeugd tijdens de oorlog ('Jeugd in oorlog'). Voor dit tijdschrift zorgde hij voor een aantal pentekeningen waarmee we de teksten wat konden opfleuren. Langs deze weg hiervoor nog eens onze dank aan Albert.

Verderop in het tijdschrift hebben we een brief opgenomen die Emiel Engels in 1945 schreef aan een inwoner van Walem. In die brief spreekt hij over "den sluier der vergetendheid" die volgens hem snel dreigt te vallen over het verleden, waarin hij een rol gespeeld heeft. Emiel had gelijk, de tijd die voorbij gaat laat een "sluier" neerzakken over de jaren die verstrijken, met vergetelheid tot gevolg.

Emiel kreeg zijn straat en wij hopen dat wij met dit tijdschrift "den sluier der vergetendheid" hebben kunnen wegvagen van al die andere verhalen, die nu voor het eerst neergeschreven werden. Op die manier garanderen we dat ze behouden blijven, en zo zullen ze blijven getuigen van de ellende van de oorlog.

Daarmee zetten we een traditie verder om met het jaareinde uit te pakken met een dikker tijdschrift rond één bepaald onderwerp. Een andere traditie is dat we u in dit tijdschrift oproepen om uw lidmaatschap voor het volgende jaar te hernieuwen, daarom vindt u in dit tijdschrift een overschrijvingsformulier. Om lid te blijven of te worden betaalt u nog steeds €7, wil u erlid worden betaal dan €25. Aarzel niet, hernieuw nu uw lidmaatschap voor 2011!

De medewerkers van de Heemkundige Kring wensen u en al degene die u dierbaar zijn een gezond en voorspoedig 2011!

1939 - De mobilisatie

Op 1 september 1939 viel nazi-Duitsland, Polen binnen, daarop verklaarden Groot-Brittannië en Frankrijk de oorlog aan Hitler. De Tweede Wereldoorlog was begonnen en op 3 september kondigde de Belgische regering de algemene mobilisatie af.

Hierdoor moesten zeshonderdduizend reservisten de wapens opnemen. Dit leger zou doorlopend tot 10 mei 1940 in dienst zijn, toch mochten sommige onmisbaar geachte beroepsgroepen zoals onderwijzers en landbouwers weer vrij snel naar huis.

Deze mobilisatieperiode had een dubbel doel: enerzijds de reservisten de gelegenheid geven opnieuw vertrouwd te worden met de militaire discipline, tactiek en het gebruik van de nieuwste oorlogswapens, anderzijds beschikte de Belgische legerleiding over een grote troepenmacht, die elk moment kon ingezet worden in deze tijd van oorlogsdreiging.

Gezien het leger over onvoldoende ruimten beschikte om die aanvullende troepen te kazerneren, werden overal locaties opgeëist om deze troepen onder te brengen. Zo werd te Walem het patronaat een opvangruimte om zulke troepen te herbergen. Het patronaat was een ontspanningsruimte met feestzaal, eigendom van de parochie, waar de Walemse jongeren tijdens het weekeinde ontspanning zochten.

Albert Verbiest die deze inkwartiering als jonge kerel beleefde, heeft hierover een verslag gemaakt met tekening:

Op de voorste rij rechts herkennen we Frans(Warre) Michiels uit Walem

De soldaat aangeduid met X is Frans Michiels uit Walem

1939 – Het is een warme zomer in het jaar van de mobilisatie, er is oorlogsgevaar. Grote beroering in Walem en zeker in de wijk “ de Beus” . Een peloton soldaten wordt ingekwartierd in het patronaat in de Lange Zandstraat.

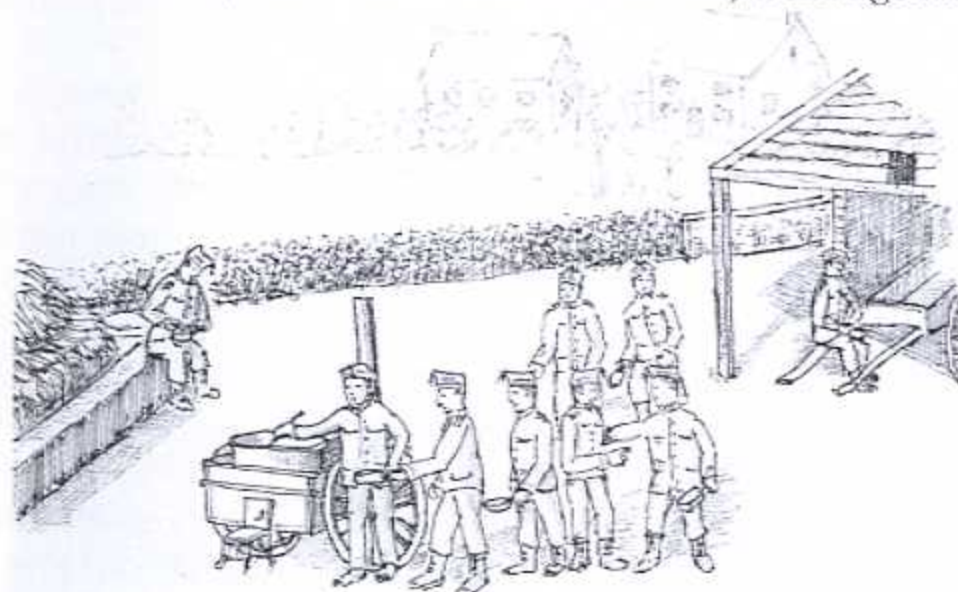
Voor al die opgeroepen was er natuurlijk geen plaats in de kazernes en zodoende werden ze gelegerd buiten de steden.

Een veldkeuken werd opgesteld in de tuin van mijn grootouders, algemeen gekend als “ de Witte van Janske”. Deze veldkeuken stond op enkele meters van de mestput, gemakkelijk om het keukenafval kwijt te geraken, recht tegenover het karrenkot.

Het werd een drukte van belang op het boerenhof. De Witte vond dat niet erg, zijn talrijk gezin kon mee genieten van de soldatenkost en het overschot was voor het varken.

Peter had wel zijn werk om op zijn twee dochters te letten, die voortdurend versierd werden door jonge soldaten.

Recht tegenover het patronaat werd het café “het Zonneke” uitgebaat door zijn zoon Hubert en zijn vrouw Charlot. Hij deed er gouden zaken met zijn winkel die levensmiddelen mocht leveren voor de veldkeuken. Zijn café werd te klein voor de talrijke dorstige soldaten, die na

het appel en enkele oefeningen, voornamelijk marcheren in de straat, praktisch een ganse dag vrij hadden. Deze militaire activiteiten werden door de burendruk gevolgd. De vrije namiddag werd gevuld met cafébezoek, wat aanleiding gaf tot enkele wanordelijkheden. Het cafébezoek werd beperkt tot een paar uur 's avonds, waarop streng werd toegekeken. Belgen trekken echter hun plan als het op vertier aankomt. Aan de achterzijde van de winkel was er een deur die uitgaf op het achterhof van de hoeve waar een halfoverdekte koer gelegen was; een koele plaats in de zomer en een geliefkoosde plaats voor de soldaten. De pinten (toen nog halve liters) werden langs daar aan de man(soldaat) gebracht en smaakten dubbel zo goed omdat het een “ verboden vrucht” was. Tussen de soldaten bevond er zich een ex-legionair die daar bij pot en pint vertelde over zijn belevenissen in het vreemdelingenlegioen in Afrika. Iedereen hing aan zijn lippen. Wanneer de luitenant zijn ronde deed op de hoeve, sprong hij in houding en met veel égards groette hij zijn overste, die het ook amusant vond.

Die enkele weken bezetting in onze wijk, zal ik nooit vergeten, die soldaten met hun grappen, hun verveling, hun klachten over de soldatenkost, blijven in mijn herinnering gegrift. av

10 mei - 1940: het is oorlog

Herinneringen aan de eerste oorlogsdag werden door drie inwoners van Walem neergeschreven, zoals ze bij elk van hen in hun geheugen bewaard zijn gebleven.

Pastoor Goetstouwers schreef:

“Op vrijdag 10 mei 1940, de dag van de Duitse invasie in België, werden 's avonds om half tien negen bommen geworpen, tussen het fort van Walem en Eeckhoven, door Duitse bommenwerpers. De eerste bom viel tweehonderd meter van de pastorie, vlak naast de Binnenbeek. Wij maakten kennis met een geweldige luchtdruk, de schade was gering, maar de schrik des te groter.

De Walemse processie van de voetgangers naar Scherpenheuvel kon die zaterdagmorgen niet doorgaan ter wille van de oorlog.”

▼
6
▲

André De Koninck schreef:

“De meeste inwoners gewekt door het dreunen van ontelbare vliegtuigmotoren en het geblaf van luchtdoelkanonnen in het vroege ochtendgloren, lieten niets goeds vermoeden. Zodra de sirenes op het gemeentehuis aanhoudend begonnen te loeien, drong het geleidelijk tot iedereen door, het is oorlog.

's Avonds op die bewuste 10e mei bevond ik mij in het ouderlijk huis, samen met mijn moeder, (vader was onder de wapens),

mijn zuster en mijn tante, in het café “De Wachtzaal” rechtover de kerk.

Tussen 21 en 22 u hoorden wij plotseling sissende bommen over de dorpskom vliegen. Enkele nog aanwezige klanten kropen onder het biljart terwijl wijzelf, met nog anderen naar de kelder vluchtten. De ontploffingen waren zeker niet ver van de dorpskom verwijderd. Daarom gingen we 's anderendaags een kijkje nemen waar de bommen gevallen waren. Verschillende kraters werden gelokaliseerd van den Zavelenberg tot voor en achter het domein van juffrouw Pirard, de kasteelvrouw van Rozendaal. Volgens de toen aanwezige militairen werden er ook brandbommen gegooid. Waarschijnlijk was het doel de spoorwegbrug over de Nete maar het doel was volledig gemist.”

Albert Verbiest schreef in zijn boek “Jeugd in oorlog”:

“10 mei 1940 – Een datum die vele landgenoten nooit zullen vergeten. Vroeg in de morgen werden we wakker geschoten door het luchtafweergeschut. Buiten zag ik, hoog in de azuurblauwe lucht, de witte stippen van Duitse vliegtuigen omringd door witte wolkjes van de ontploffende granaten van het geschut.

Datgene waar we zolang voor gevreesd hadden, was nu werkelijkheid geworden, het was oorlog. Het nieuws verspreidde zich snel in het dorp, vooral door degenen die een radio bezaten, tot verbijstering van hen, bij wie de vorige oorlog nog vers in het geheugen lag.

Wij jongeren van het dorp, waren eerder opgewonden en bezagen het meer als een avontuur. Wij hadden zovele verhalen gehoord van de ouderen over hun oorlog, nu zouden wij de onze meemaken. Dat gevoel van opwinding zou echter vlug omslaan in een gevoel van vrees en paniek. We waren ver verwijderd van het front en voelden ons nog veilig. Maar die avond, wanneer de duisternis ingevallen was, stonden we buiten met onze ganse buurt de gebeurtenissen te bespreken. We hoorden het zacht gebrom van een tamelijk laag vliegend toestel en plots het geruis van vallende bommen, gevolgd door daverende explosies, terwijl een gele, opflitsende klaarte de duisternis even onderbrak. Hevig geschrokken stoven we als een hoop kippen uiteen, en we renden recht naar huis, in plaats van ons tegen de grond te werpen.

De dag nadien gingen we naar de bomtrechters kijken, het waren er een tiental, gelukkig een honderd meter van de bewoonde kom en er waren geen slachtoffers.

Niemand had gedacht aan gevaar van uit de lucht, het front was nog zo ver weg aan het Albertkanaal. In Mechelen was het minder goed afgelopen daar waren brandbommen gegooid waardoor verschillende gebouwen in as waren gelegd en er waren daar ook verschillende doden te betreuren. Wij, die dachten dat er zo ver achter het front geen slachtoffers zouden vallen. De Duitsers hadden hun doel bereikt, paniek zaaien onder de burgers, overal zag men, in verdachte personen, Duitse spionnen of parachutisten.”

Frans Kessen, de latere commandant van het fort liet ons een verslag na van zijn achttiendaagse veldtocht. Dit verslag begon in de kazerne te Mechelen waar hij als soldaat milicien gelegerd was. Hij schreef:

“Op vrijdag 10 mei 1940 werden wij in de kazerne reeds gewekt rond twee uur 's nachts en om zes uur waren we reeds gekantonneerd in woningen op de Antwerpse steenweg in de nabijheid van de Tuinbouwschool. In de morgen reden verschillende auto's voorbij komende uit de richting Antwerpen, denkelijk allemaal rijke mensen die hun heil zochten in de vlucht. Na de middag trokken de eerste Franse gemotoriseerde troepen voorbij in de richting van het front. Wij waren allen blij deze bondgenoten te zien verschijnen”.

▼
7
▲

